

Jakostní model povodí Jihlavy

Řeka Jihlava

Povodí řeky Jihlavy nad VD Dalešice zahrnuje:

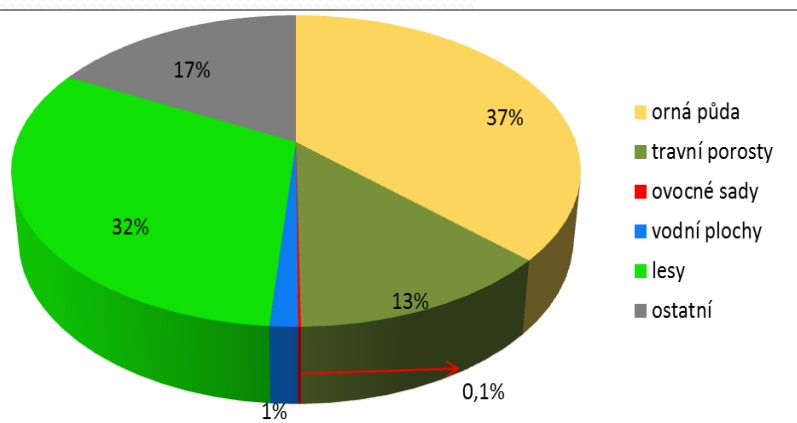
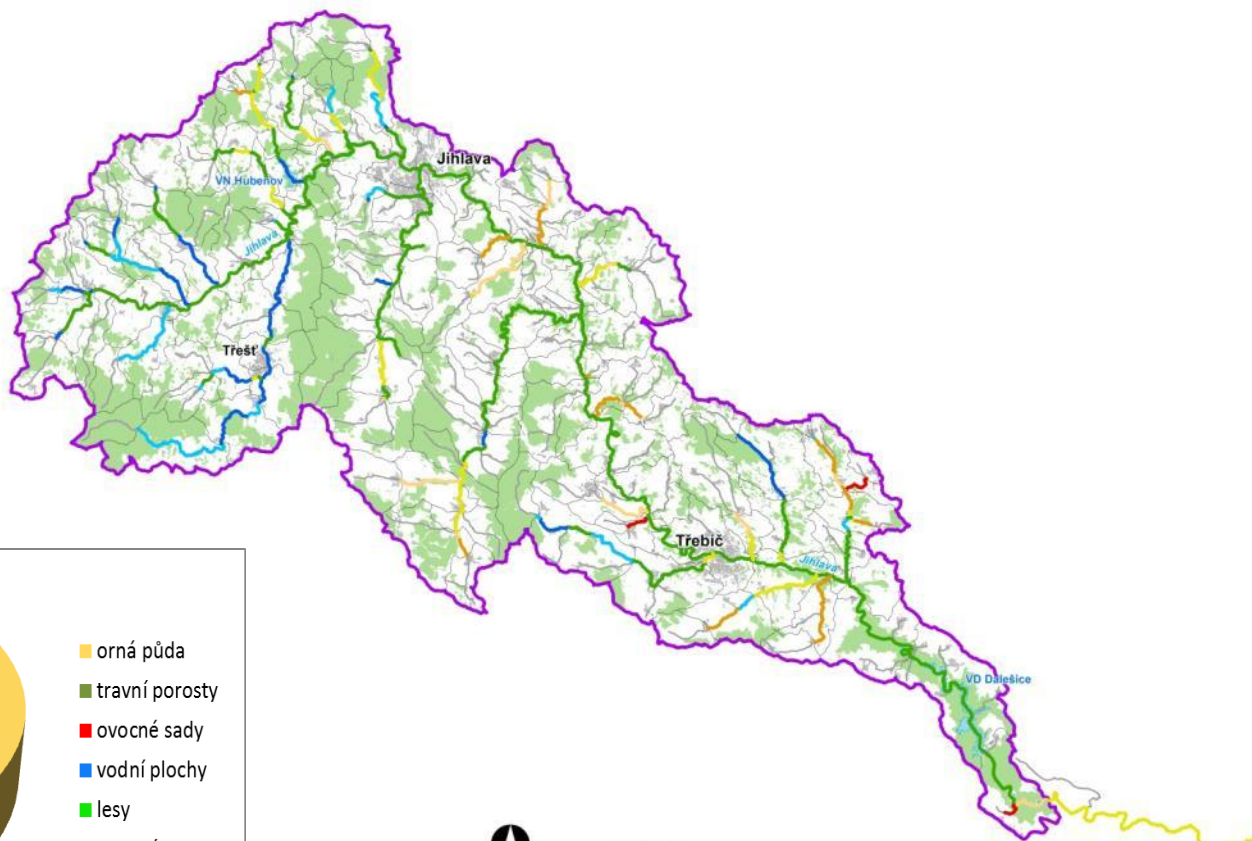
122 subpovodí,

161 obcí,

plochu 1162 km²,

430 km² orné půdy,

149 000 obyvatel.

Řeka Jihlava

- Řeka Jihlava patří do III. kategorie znečištění vodních toků

- Do VD Dalešice přitéká:

- **1 079 t dusíku (N_{celk}) / rok**

- po celém vodním toku vzrůstá koncentrace znečištění N_{celk} a do nádrže přichází na **limitní koncentraci** (podle nařízení vlády č. 61/2003 Sb.)

- **34 t fosforu (P_{celk}) / rok**

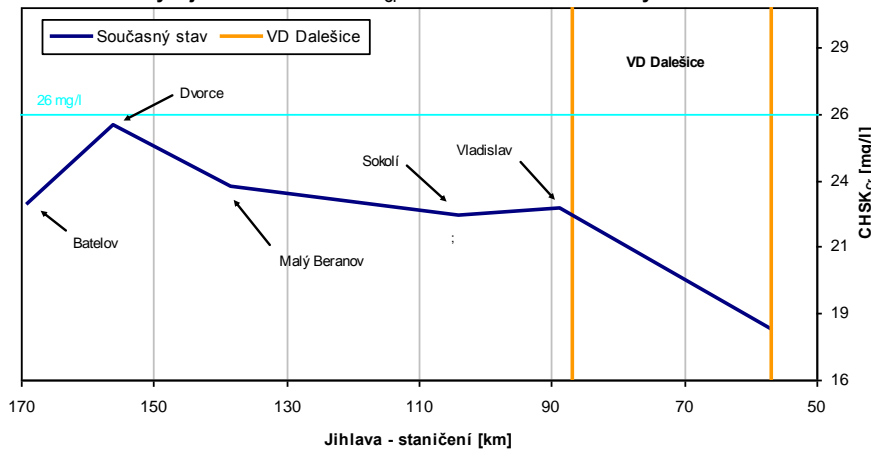
– **limit** koncentrace znečištění P_{celk} **je překročen** téměř na celém vodním toku

- **4 147 t organického znečištění (CHSK_{Cr}) / rok**

– **limit** koncentrace znečištění CHSK_{Cr} v řece Jihlavě **zatím není překročen**

Ukazatel znečištění $CHSK_{Cr}$

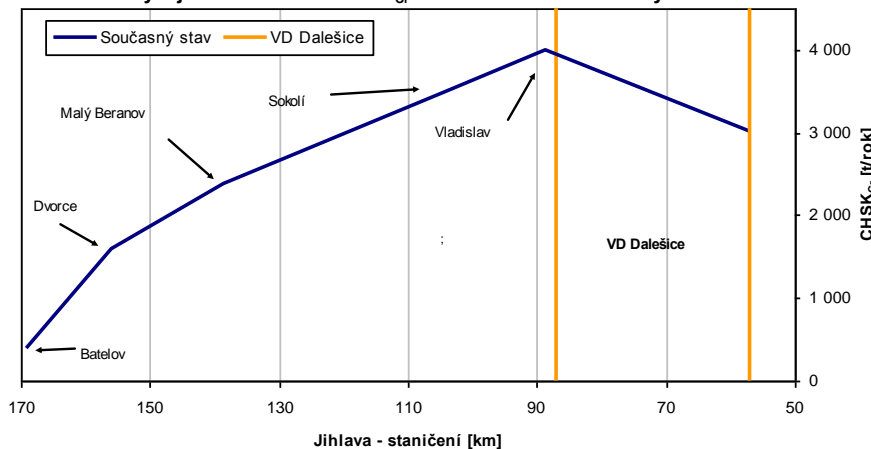
Vývoj koncentrace $CHSK_{Cr}$ v řece Jihlavě - Současný stav

- $CHSK_{Cr}$ – chemická spotřeba kyslíku – vyjadřuje míru organického znečištění, produkce $CHSK_{Cr}$ na obyvatele je 120 g/den

- Koncentrace $CHSK_{Cr}$ v řece Jihlavě není překročena, jen v profilu Dvorce je těsně pod limitem

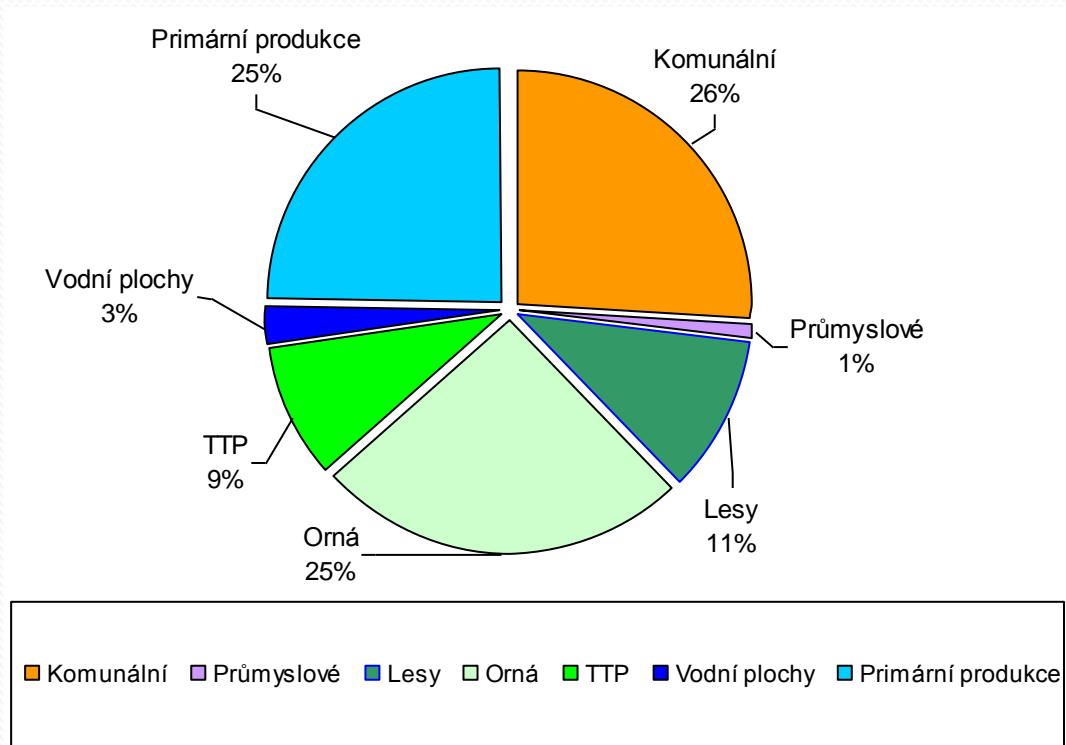
Vývoj látkového toku $CHSK_{Cr}$ v řece Jihlavě - Současný stav

- VD Dalešice výrazně snižuje obsah organického znečištění řeky

- JE Dukovany snižuje organické znečištění o 3 %, tj. 140 t usazenin za rok

Podíl jednotlivých zdrojů znečištění CHSK_{Cr} v povodí VD Dalešice

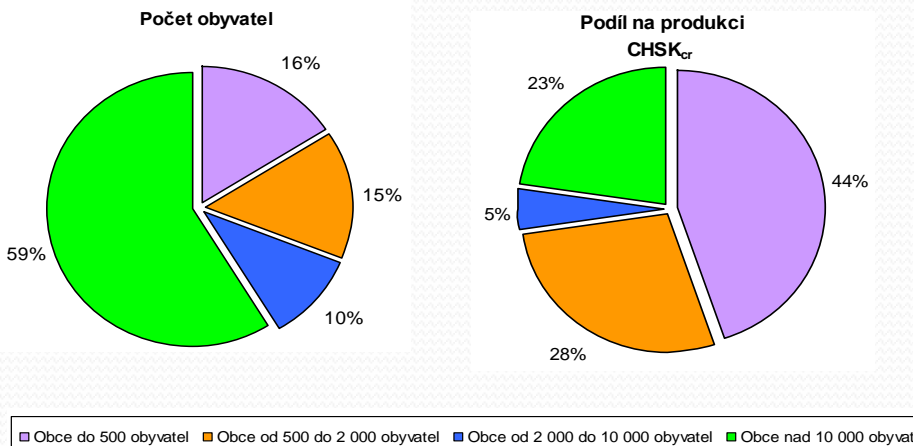
▪ Komunální zdroje – možnost pro zlepšení

Odtok z orné půdy je již dnes na nízké úrovni

- TTP trvalé travní porosty
- Primární produkce – tvorba organické hmoty, popř. biomasy přímo v řece

CHSK_{Cr} – komunální zdroje

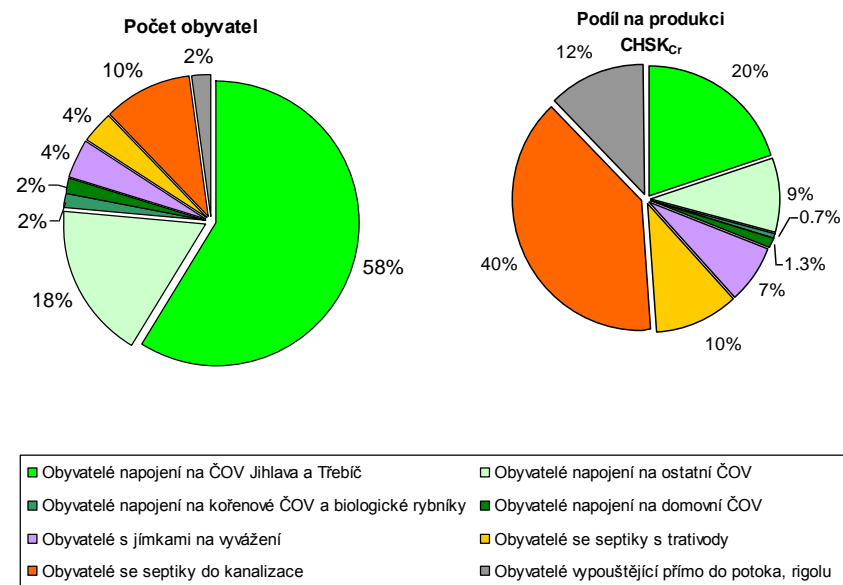
Produkce CHSK_{Cr} dle velikostní kategorie obcí

■ **Zaměřit se na obce pod 2000**

obyvatel – 72 % produkce CHSK_{Cr}

Způsob likvidace odpadních vod

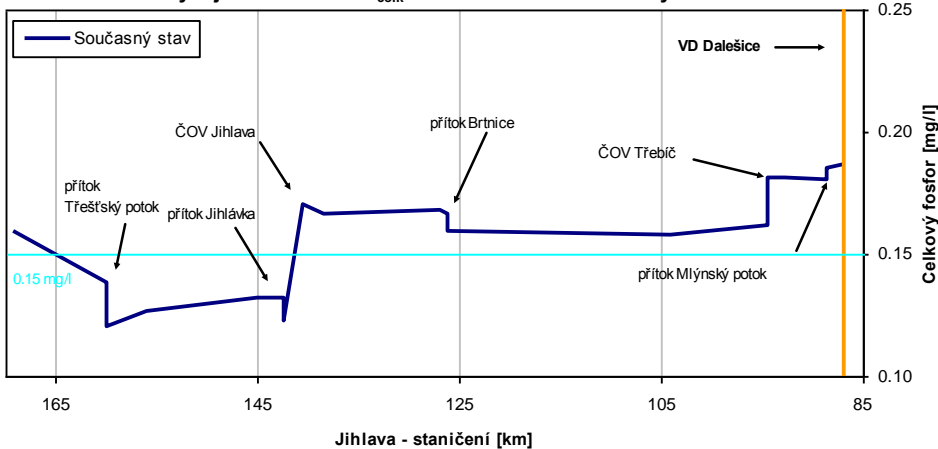

■ **Zaměřit se na septiky zaústěné do kanalizací**

a vypouštění OV přímo do toků – 52 % CHSK_{Cr}

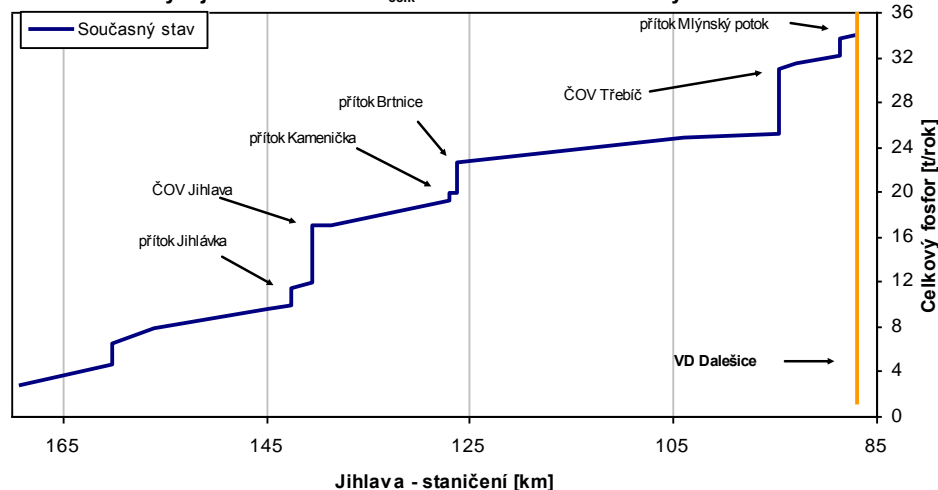
Ukazatel znečištění P_{celk}

Vývoj koncentrace P_{celk} v řece Jihlavě - Současný stav

- Limit v ukazateli P_{celk} 0,15 mg/l je překročen téměř na celém toku řeky Jihlavy, eutrofizační limit dle NV 61/2003 je 0,05mg/l

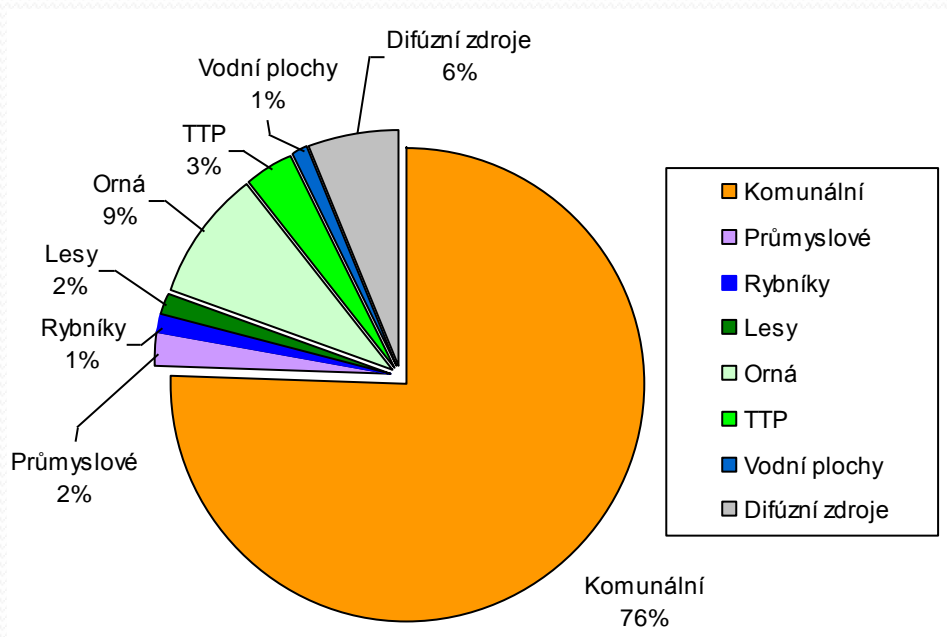
Vývoj látkového toku P_{celk} v řece Jihlavě - Současný stav

- Mlýnský potok (přítok řeky Jihlavy ve Vladislavi) přináší nadprůměrné znečištění P_{celk}
- Velké množství P_{celk} se usadí ve VD Dalešice

P_{celk}

Podíl jednotlivých zdrojů znečištění P_{celk} v povodí VD Dalešice

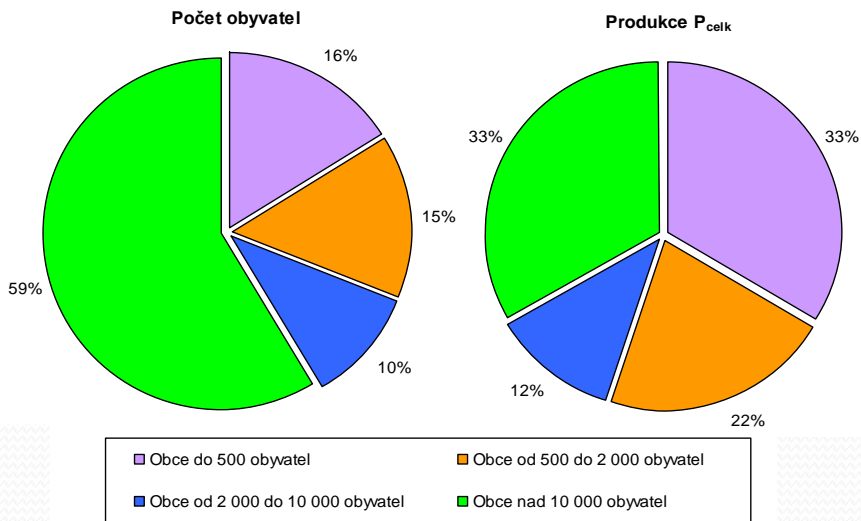
- **Komunální zdroje jsou největším zdrojem P_{celk} - jednoznačná možnost pro zlepšení**

- Difúzní zdroje – nebyl odhalen původce

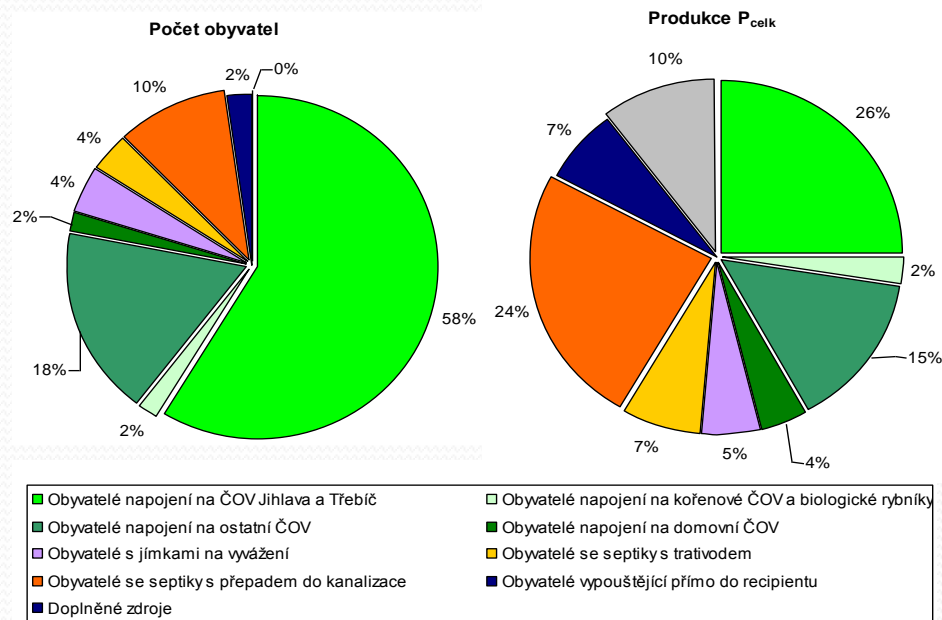

P_{celk} – komunální zdroje

Produkce P_{celk} dle velikostní kategorie obcí

Způsob likvidace odpadních vod

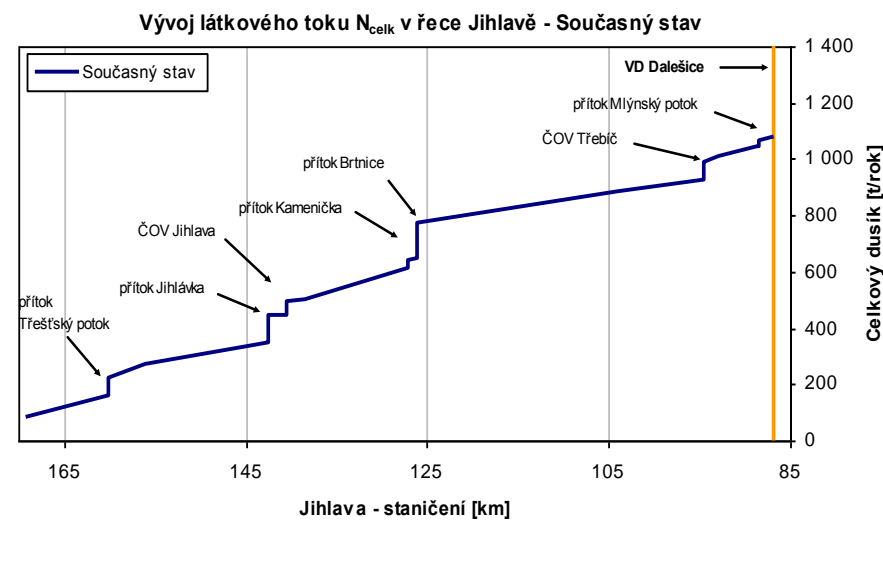
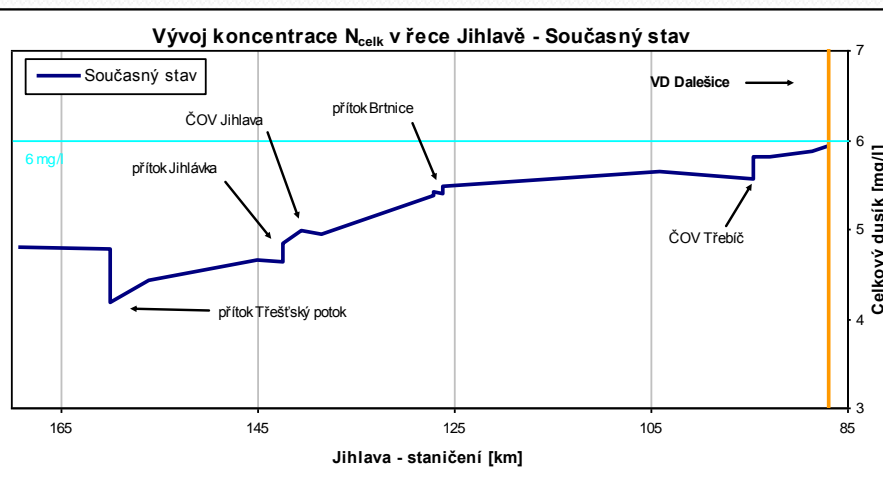
- Zaměřit se na obce pod 2000

obyvatel – 55 %

- Vylepšení ČOV Třebíč

- Zaměřit se na septiky zaústěné do kanalizací a vypouštění odpadních vod přímo do toků
- Kořenové ČOV a domovní ČOV – nízká účinnost

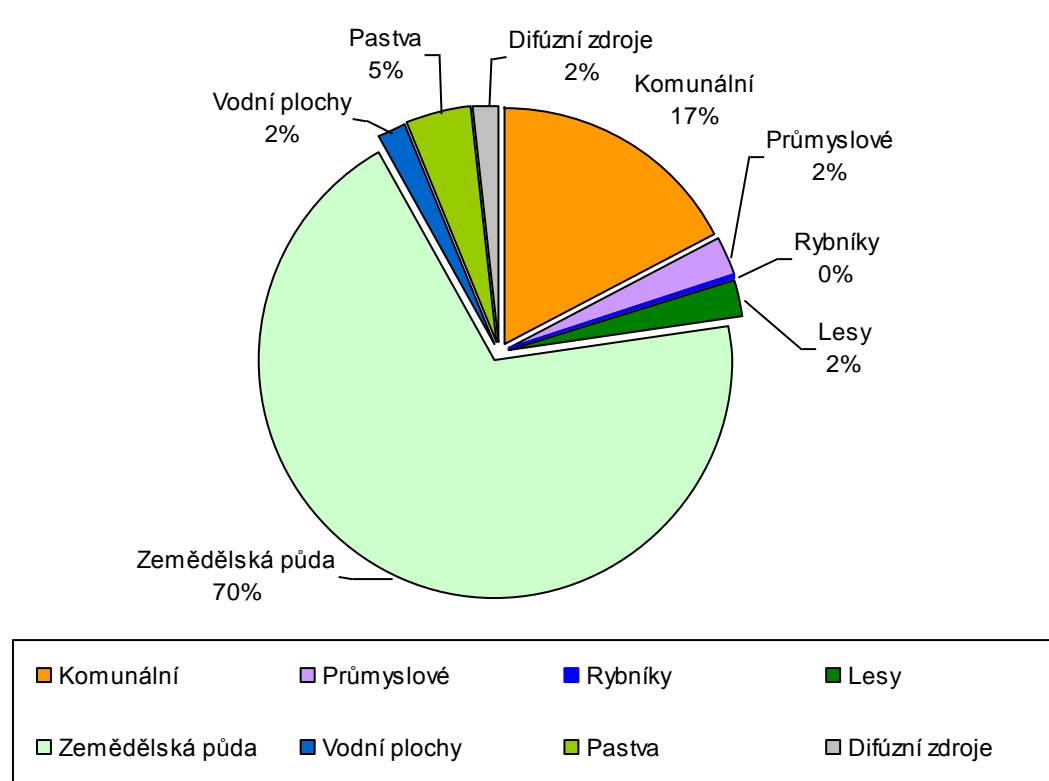
Ukazatel znečištění N_{celk}

- N_{celk} je těsně pod limitem a do VD Dalešice přichází limitní koncentrace
- Během ledna až dubna projde vodním tokem 70 % látkového toku N_{celk} !!!
(způsobeno hnojením, přechodnou retencí N_{celk} přes zimu a jeho náhlým výplachem při tání sněhu)
- N_{celk} se ve VD Dalešice neukládá (na rozdíl od P_{celk})
- JE Dukovany přispívá cca 20 t/rok, tj. 1,5% z celkového množství

N_{celk}

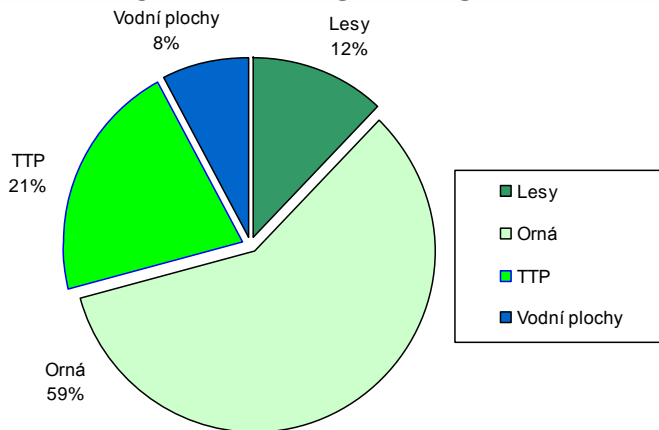
Podíl jednotlivých zdrojů znečištění N_{celk} v povodí VD Dalešice

- **Zemědělství je největším zdrojem N_{celk} - jednoznačná možnost pro zlepšení**
  - **Komunální zdroje – druhý největší zdroj**

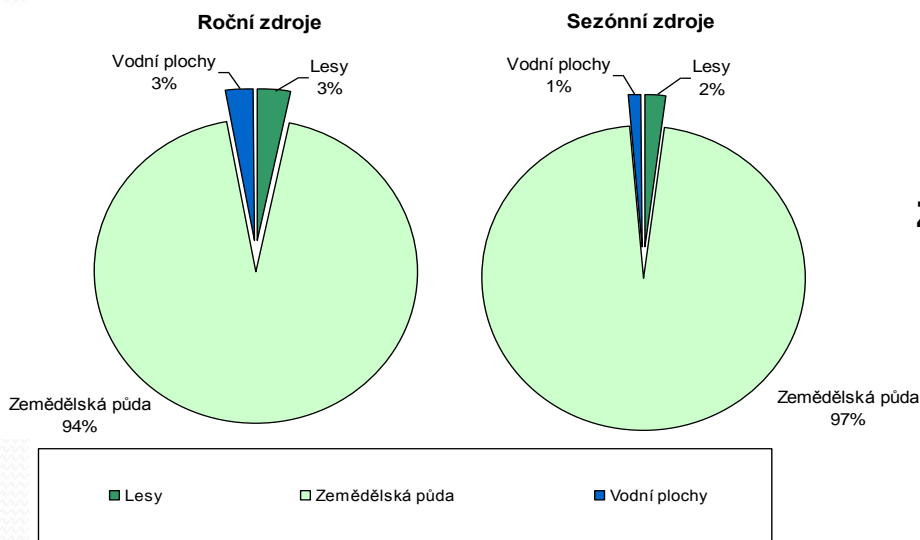
N_{celk} , P_{celk} - plošné

Podíl jednotlivých využití území na plošných zdrojích P_{celk}

- Velký vnos P_{celk} z povodí Mlýnského potoka (přítok Jihlavy ve Vladislavy)
- Potenciál na snížení P_{celk} v zemědělství je relativně malý

Podíl jednotlivých využití území na plošných zdrojích N_{celk}

- Potenciál na snížení N_{celk} je v zemědělství

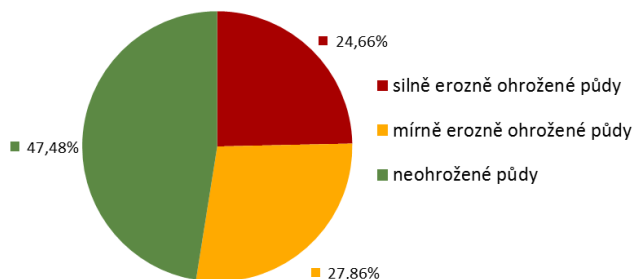
Problémy

- Z 37 ČOV
  - 21 nedosahuje běžné účinnosti ve snižování P_{celk}
  - 17 nedosahuje běžné účinnosti ve snižování CHSK_{Cr} a N_{celk}
  - Pro ČOV do 10 000 obyvatel nejsou legislativní požadavky na čišění N_{celk}
  - Pro ČOV do 2 000 obyvatel nejsou legislativní požadavky na čišění P_{celk}
- Dotace na bioplynové stanice motivují zemědělce, aby si zničili půdu
(zemědělci na pokraji existenčního kolapsu dělají to, na co lze čerpat dotace)

- Velký podíl erozní ohroženosti
- Netěsnosti kanalizací
- Ne všichni jsou připojeni na kanalizaci
- Nevědomost, „co můžu způsobit“ když se např. vypustí fekálie do rybníka

Erozní ohroženost dle VÚMOP, v.v.i.

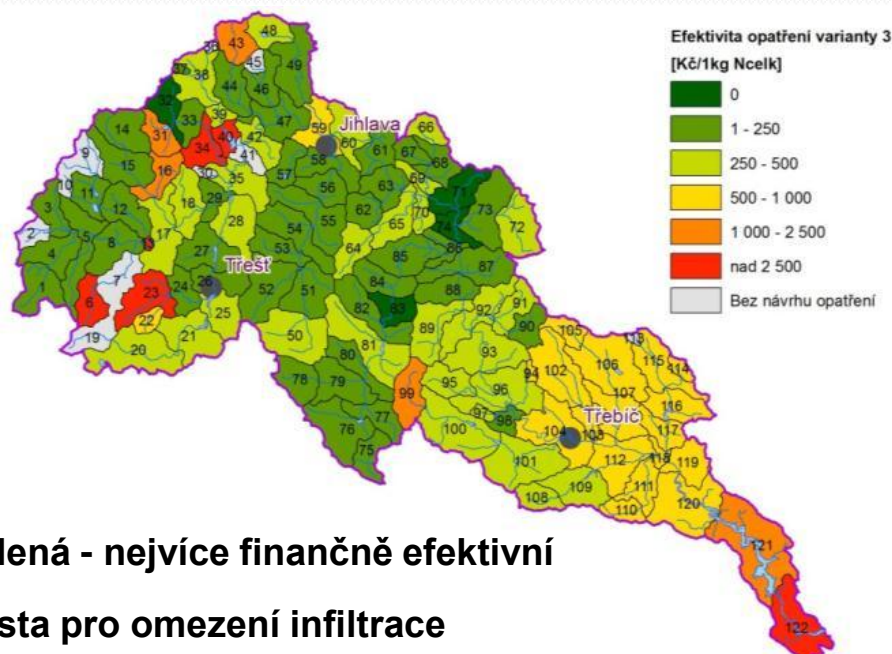
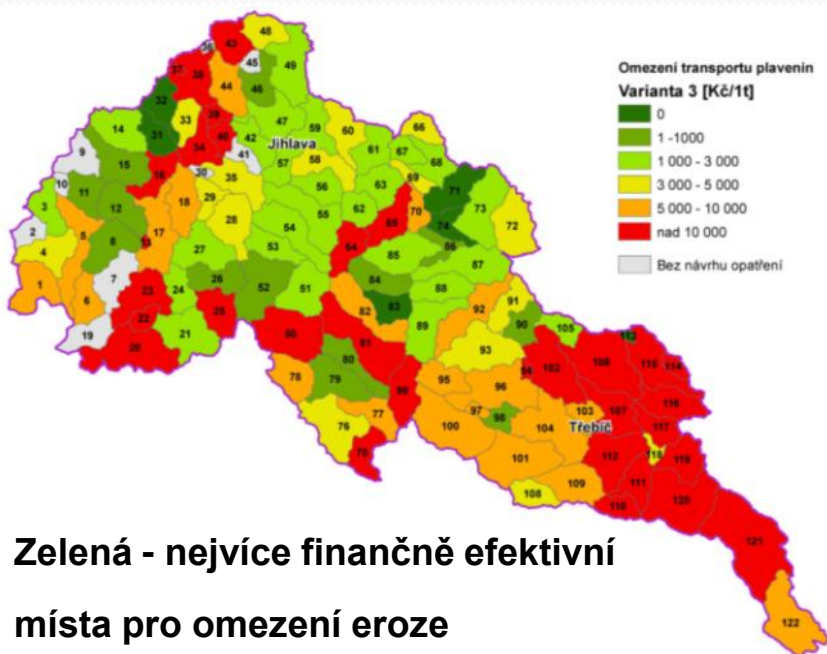

Návrhy opatření – plošné zdroje

- **Změna dotační politiky** - podporovat protierozní způsoby hospodaření na ohrožených honech
- **Pozemkové úpravy** - podporovat a jimi realizovat navržená opatření pro omezení eroze a vyplavování živin
- **Pozitivní motivace** - záchrana půdy pro další generace,

aby dětem nezůstal jen písek a kámen

Návrhy opatření - scénáře

Bodové zdroje - 3 scénáře:

- I.** Opatření, které jsou již dnes postupně realizována, mají schválenou dotaci
- II.** Nová nejvíce efektivní opatření navržená pomocí modelu znečištění Jihlavy
(některé z nich jsou nad rámec zákonných norem, což stíží jejich vymahatelnost, proto je nutná pozitivní motivace)
- III.** Maximalistické řešení – maximální počet reálných připojení na ČOV

Plošné zdroje – 4 scénáře: - náměty na změnu dotační politiky

- 1.** Zmírnění eroze - vyloučení pěstování širokořádkových rostlin na určitých pozemcích, respektive pěstování meziplodin, půdoochranné technologie
- 2.** Zmírnění infiltrace - zatravnění infiltračně zranitelných oblastí
- 3.** Kombinovaná varianta – 1 + 2 + technická protierozní opatření
- 4.** Maximalistické řešení – ochranné zatravnění na 35% zemědělské půdy

Bodové zdroje – přínosy scénářů

I. scénář: Krátkodobý výhled

- Již probíhající realizovaná opatření na ČOV
- Pokles P_{celk} o 11,8 %, pokles N_{celk} o 1,9 %
(tj. 433 mil. Kč/ 1 t odstraněného P_{celk} a 77 mil. Kč/ 1 t odstraněného N_{celk})

II. scénář: Střednědobý výhled

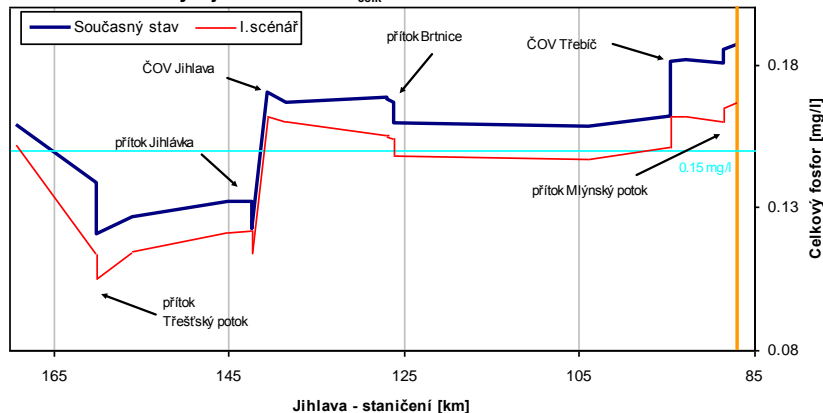
- Výběr nejvíc efektivních řešení dle modelu
- IIa - pokles P_{celk} o 13,5 %, náklady 3 mil. Kč,
(tj. 5 mil. Kč/ 1 t odstraněného P_{celk})
- IIb - pokles P_{celk} o 19,8 % a N_{celk} o 2,4 %, náklady 450 mil. Kč

(tj. 210 mil. Kč/ 1 t odstraněného P_{celk} a 74 mil. Kč/ 1 t odstraněného N_{celk})

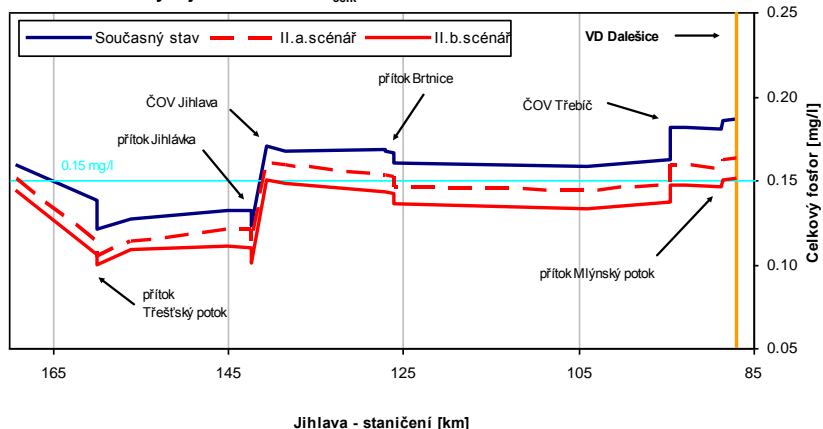
III. scénář: Dlouhodobý výhled

- Efektivita vynaložených financí je nízká
(tj. 516 mil. Kč/1 t odstraněného P_{celk} a 195 mil. Kč/1 t odstraněného N_{celk})

Vývoj koncentrace P_{celk} v řece Jihlavě - I. scénář

Vývoj koncentrace P_{celk} v řece Jihlavě - II. scénář

Plošné zdroje – přínosy scénářů

1. scénář: Krátkodobý výhled

- Omezení pěstování širokořádkových plodin
- Pokles N_{celk} o 8%, náklady 0 mil. Kč,

2. scénář: Krátkodobý výhled

- Zatravnění infiltračních oblastí
- Pokles N_{celk} o 8 %, 20 mil. Kč
(tj. 0,2 mil. Kč/ 1 t odstraněného N_{celk})

3. scénář: Střednědobý výhled

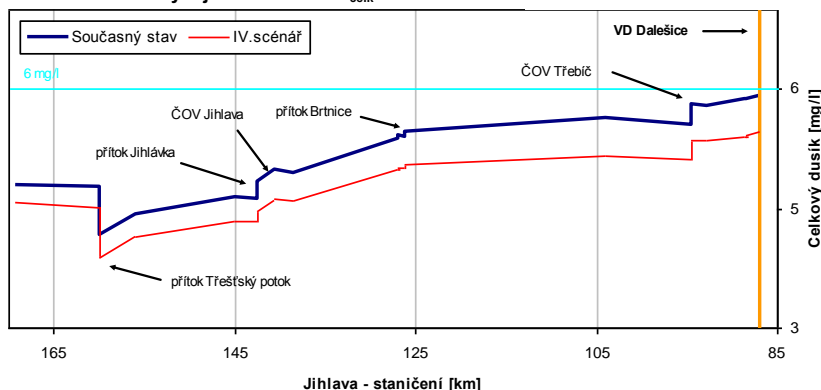
Tj. scénář 1 + 2 + technická protierozní opatření

- Pokles N_{celk} o 15,9 %, náklady 60 mil. Kč
(tj. 0,31 mil. Kč/1t odstraněného N_{celk})

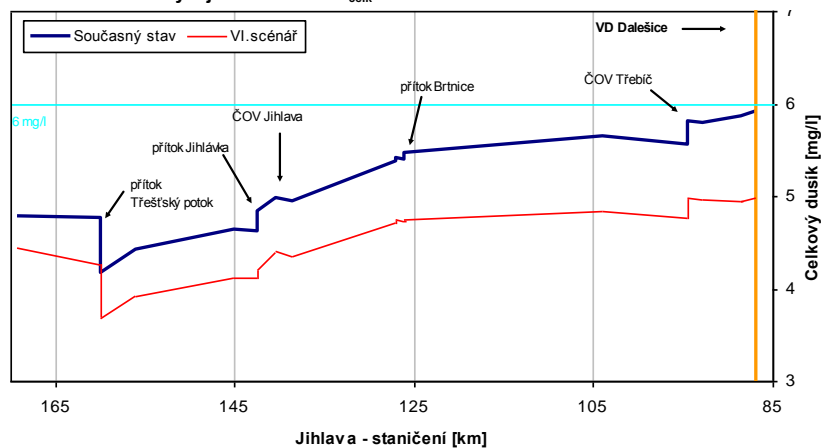
4. scénář: Dlouhodobý výhled

- Zatravnění 35 % orné půdy, pokles N_{celk} o 50%
- Scénář je nereálný

Vývoj koncentrace N_{celk} v řece Jihlavě - 1. Scénář

Vývoj koncentrace N_{celk} v řece Jihlavě .3. Scénář

Závěry

- **Podpora realizace I. scénáře** (ČOV a kanalizace, které jsou již v přípravě či realizaci) cca 1 550 mil. Kč,
tj. celkem 57 opatření, z toho 10 nových ČOV
- **Zajištění dotací pro II. scénář** (nová, nejvíce efektivní opatření) cca 450 mil. Kč,
IIa tj. celkem 17 opatření na doplnění srážení P_c za cca 3 mil. Kč, z toho 5 na nových ČOV a 12 na dnes existujících ČOV
IIb tj. celkem 37 opatření za cca 450 mil. Kč, z toho 17 nových ČOV a vylepšení účinnosti u 13 dnes existujících ČOV
- **Minimalizace úniků ze stokové sítě** bude vyžadovat další průzkumy
- **Legislativní opatření** zpřísnění GAEC 2, BAT, NV 61/2003, limitů fosforu, detergenty, nitrátová směrnice
- **Realizace plošných opatření podle 3. scénáře** (nejvíce efektivní opatření), zajištění podpory MZE
tj. 17 tis. ha, zejména kolem města Jihlavy, v povodí Jihlávky a Brtnice, kolem VD Dalešice
- **Úvahy o rybnících, popř. o mokřadech** (na mokřadech lze pěstovat energetické plodiny)
- **Problematické vodní toky:**
  - Mlýnský potok
  - Třešťský potok
  - Horní část řeky Jihlavy
  - Okolí nádrže Dalešice

PRVNÍ KROKY K REALIZACI:

- **Koordinace – vznik iniciativy „Za čistou řeku Jihlavu“**
- **Komunikace – a neb „O čem se nemluví, o tom se neví“**
– konference je plánovaná na jaro 2014
- **Semináře pro znečišťovatele**